

2001/2003

'IETS OVER CHARLOIS'

Een project van Kamiel Verschuren & Jason Coburn

De manifestatie 'Something About Charlois', of op z'n Rotterdams, 'iets over Charlois', behoorde tot een van de meest interessante kunstprojecten van 2001. In het jaar dat Rotterdam zich even Culturele Hoofdstad mocht noemen, bleken niet louter de Westersingel, de Witte de Withstraat en het Museumkwartier culturele toplocaties. Ook de 'periferie' werd betrokken bij de onontkoombare ontwikkeling naar grootstedelijkheid. Zo waren het Zuiderpark in Charlois, Zwaanshals in het Oude Noorden, het Kruiskadekwartier, het Noordereiland, de Puntstraat in Bospolder en de 'afwerkplek' aan de Keileweg het afgelopen jaar het toneel van boeiende interventies en manifestaties.

Rotterdam mag zich gelukkig prijzen dat sinds de aanvang van de stadsvernieuwing ook de culturele en artistieke ontwikkeling van 'de wijken' niet werd veronachtzaamd. Dankzij het zogenaamde 'Stadsvernieuwingsfonds' van het Centrum Beeldende Kunst krijgt het culturele klimaat in de stadsvernieuwingswijken steeds weer nieuwe impulsen. Het fonds wordt vooral daar aangewend waar stadsbewoners de overlast ervaren die nu eenmaal eigen is aan het proces van stadsvernieuwing.

Charlois is ook onderhevig aan grote infrastructurele, sociale en culturele veranderingen – denk bijvoorbeeld aan de ingrijpende vernieuwing van het Zuiderpark. In dergelijke zones van stedelijke transformatie willen Rotterdamse kunstenaars graag een bijdrage leveren aan de culturele ontwikkeling van hun stad. Er is geen stad in Nederland waar zoveel organisaties zich nadrukkelijk richten op de openbare ruimte. Clubjes en stichtingen als Cell, Freehouse, Kunst & Kids, Kunst & Milieu, Kunst & Welzijn, Straatbeeld, Biemans Concern, Dutch Renaissance, Art & Action en R2/Ar(t)Too hebben een indrukwekkend web over stad gespannen, waarin voor en met stadsbewoners wordt samengewerkt aan de vormgeving van en de interactie tussen mensen in onze openbare ruimte.

Bovendien denken kunstenaars vandaag mee over veiligheid en milieu, over de herinrichting van pleinen en plantsoenen, over de bestrating van fietspaden, over straatverlichting en straatmeubilair, over bodemsanering en over het renoveren van onze singels. Kunst getuigt in toenemende mate van het verlangen zich te bevrijden uit het museum en de galerie om zich 'in te loggen' in het leven van alledag. Kunst in de openbare ruimte is daarmee in toenemende mate openbare kunst geworden.

Ook in Charlois hebben leden van het kunstenaarsinitiatief Stichting B.a.d. geconstateerd dat hun wereld niet ophoudt bij de witte muren van hun ateliers, maar dat kunst een bijdrage moet leveren aan de transformatie van het stadsdeel waarin hun ateliers zich bevinden. Zo werd, in samenwerking met bewoners, de binnentuin van B.a.d. opnieuw ingericht en getransformeerd in een semi-openbare stadstuin. Braakliggende terreinen kregen vervolgens een nieuwe bestemming, een kunstcafé werd opgezet, en er werd een bijdrage geleverd aan een jaarlijks terugkerende open atelierroute in Charlois. Ook werd er bij de Maastunnel een monument voor

verkeersslachtoffers ontworpen en werd er een educatief programma voor kinderen ontwikkeld.

Kamiel Verschuren en Jason Coburn ontwierpen met 'Something About Charlois/lots over Charlois' een ambitieus project, waarmee ze wilden inhaken op de stadsontwikkeling van Charlois. Met betrekking tot de kunst spreken ze dan ook niet over sculpturen, schilderijen en installaties, maar over "aanpassingen, deelnamen en veranderingen". De kunstprojecten die ze in dit kader presenteerden hadden alle 'iets te melden' ('Something About Charlois') over het gebruik van de stedelijke omgeving, over de wijze waarop mensen hun stad beleven en over de veranderingen waaraan Charlois onderhevig is.

Bovendien vatten Verschuren & Coburn Charlois niet op als een wijk ten zuiden van het stadscentrum, maar als een stedelijk centrum in zichzelf. In de moderne hyperstad kan ieder stadsdeel een centrum zijn. In de context van de IT-economie is het zelfs denkbaar dat een stedelijk, economisch zenuwcentrum zich bevindt in drie verbouwde zolderkamers aan de Boergoense Vliet. Heeft het begrip 'kunst in de wijken' nog iets betuttelends, 'Something About Charlois' presenteert zich grootstedelijk en vol zelfvertrouwen.

Het initiatief tot deze kunstmanifestatie werd genomen door de Deelgemeente Charlois. Nieuwe sociaal-economische ontwikkelingen verlangen tevens nieuwe culturele ontwikkelingen, zo lijkt het parool. Ook de deelgemeentes Noord, Delfshaven en Feijenoord zien in de kunst een bondgenoot in het vitaliseren van hun stadsdelen. Het is een ontwikkeling die het Centrum Beeldende Kunst van harte toejuicht. Bovendien voldoet 'Something About Charlois' aan het zogenaamde 'fusie & fragmentatie-principe': om recht te doen aan de diversiteit die de kunst vandaag kenmerkt, maar ook aan de diversiteit die de stad en stedelijke ontwikkelingen kenmerken ('fragmentatie'), stimuleert het Centrum Beeldende Kunst vooral die initiatieven die deze diversiteit weten te clusteren ('fusie'). Door uiteenlopende kunstpraktijken en veelsoortige stedelijke ontwikkelingen te bundelen tot een conceptueel geheel met een eigen identiteit – in dit geval het concept 'Something About Charlois' – kan de kunst niet alleen zichzelf blijven, maar tegelijkertijd een factor van betekenis zijn in de culturele stadsontwikkeling van Charlois. Als een openbare 'bedrijfstuk' met een eigen 'logo' levert 'Something About Charlois' naast tal van andere publieke instellingen een bijdrage aan de vitalisering van dit gebied.

Tegelijkertijd heeft 'Something About Charlois' – als stichting – gekozen voor een hedendaagse organisatievorm en bedrijfsstructuur, die zich effectiever en onafhankelijker kan bewegen dan een open collectief van welwillende kunstenaars. De stichting wist naast de Deelgemeente Charlois en het Centrum Beeldende Kunst ook andere partners en financiers in het project te interesseren, waarmee de reikwijdte van het project danig werd vergroot. Zo konden aan 'Something About Charlois' een groot aantal kunstenaars deelnemen en slaagde de organisatie er tevens in de belangstelling van 'de kunstwereld' te wekken. Helaas slagen 'wijkprojecten' er vaak niet in een brug te slaan tussen 'de wijk' en de 'gevestigde kunstinstellingen'. De bij 'Something About Charlois' betrokken kunstenaars en hun gerealiseerde werken hebben, zoals dit boek laat zien, die brug wel kunnen slaan.

Ook de Deelgemeente Charlois verdient een pluim voor de wijze waarop ze Kamiel Verschuren en Jason Coburn hun voorstellen hebben laten uitwerken. Nog al te vaak worden kunstprojecten uitgekleed en op het directe nut beoordeeld, waarmee het experiment en het onderzoek – zo broodnodig in de kunst – worden wegbezuinigd. In Wim Leusink vond de beeldende kunst niet alleen een pleitbezorger, maar tevens een gedreven bestuurder van Charlois die alle stadia van het project op de voet volgde en becommentarieerde. In een tijdperk waarin de ‘cultuurscout’ en de ‘cultuurmakelaar’ in opkomst zijn, heeft Charlois bewezen dat lokale kunstenaarsinitiatieven ook kunnen worden betrokken bij de culturele stadsvernieuwing. Enkele projecten die plaatsvonden tijdens ‘Something About Charlois’ hebben ook elders in de stad al weerklank gevonden. Zo componeert musicus Paul de Jong nu ‘soundtracks’ voor andere wijken, waaronder Bloemhof, Zwaanshals, Jaffa en Middelland. Ook het schitterende hoorspel ‘Desperato’ van Erik-Ward Geerlings en Arthur Sauer verdient een vervolg.

Ik ben dan ook verheugd dat ‘Something About Charlois’ wordt afgesloten met een publicatie waarin zowel Charlois als de kunst een gezamenlijke hoofdrol vervullen. Zij die de manifestatie hebben bezocht kunnen ‘Something About Charlois’ nu opnieuw beleven. Voor anderen biedt dit boek een boeiende kennismaking met dit even boeiende stadsdeel en met de huidige stand van zaken in de openbare kunst.